

JÁN FRÁTRIK

v domovine
zvonov

Ján Frátrik
ŽILINA — 1969

buď trpežlivé slovo človeka

Aká je lacná báseň bez súz.
Nechytil sa ti verš od jedinej iskry.
Škrkní ešte raz. Ešte. A znova.
Horúca ihla seismografu,
kde sa posunuje najvlastnejšie svedomie.

Nemýľte si výstrih a výkrik,
aj výkrik má už svoje dejiny.
Preto nám vyzváňali v gramatike
— za výkrikom dávať výkričník.
Výkrik bol jediný graf na stene
Kalvária mlčanlivá, otvorený bok leta,
samorast odšepnutý z vlastnej krvi.
Prázdnota vypaľuje nové čísla
na ruky, chrbát, na každý tvoj krok.
Pribíjanie slova vždy je v móde
ako Kristus, keď sme v trápení a v bolesti.

Bodka je veľká vec. Bodkou sa čosi končí.
Maľučká bodka otvorí aj hrudný kôš —
Prevŕtaná myšlienka.
Niektoro si na dlaň píše ľahák z histórie,
už mýlia sa ti vypálené čísla s rokmi
-863 1918. 1939. 1945 atď.
Vstupné sa nevyberá.
Kto oznamkuje všetky omyly a pády?
Bodka,
čosi sa začína a čosi neodvratne končí.

Neopúšťaj nás, nádej.
Ach, mať tak smútok už len v slovníku!
Obežnice odmotávajú klbko z rozprávok,
život je vlastne dlhočizná rozprávka
— Kde bolo tam bolo. Sedemmílové čižmy
a koberec.
Preto tak človek lieta. Vždy ktosi lieta
z miesta, z roboty, za chlebom,
za hviezdom a za vesmírom,
Aladínova lampa všetkých zázračností.

Zapadajú slová
a vzdych sa vrýva do krčiažka pamäti.
Kríž a domovina zvonov.
A medzi nimi pretrpené, prebolnené.

Pohli sa vrstvy. Mučeníci ciest.
Niečo si podelili výsluchy a mreže,
niečo opustené horské čistiny,
niečo vybielené jamy
a niečo sa už nikdy nezmapuje.
Hľadáme znamenie podľa letu vtákov.
Chcel by si hviezdu ukryť do pohára,
ale slovo už dávno nocuje kdesi vonku,
ešte že stihneš prehodiť si batoh vyhnanstva,
lebo je smutno samému v sebe.

Bud' s nami pieseň,
keď príde hodina vyhládať si cestu,
začínať znova,
dotyky prstov do siedmich rán,
aby si videl v malovernom čase,
ako fa hviezdy pribíjali v kvetoch,
kým obloha si prišla na svoje.
Výčitky starnú,
budúcnosť čistá horí vlastným telom.
Začínať znova.
Triašky a údiv. Sny a bolesti.
Nepokoj prstov, ktoré zhasínajú úzkosť,
nepokoj prstov, ktoré v pahrebe návratov
nahrnú krv i slzy do očí.
Zem nezabúda. Chodníček nádej.
Bud' trpezzlivé slovo človeka.

sen vlastného domova

O bolest sme sa opreli
a nebolo viac fažko spievať
refrény rodnej zeme.

Je čosi viac a je čosi menej
v hline, na stromoch a kdesi v nás.
Vstupujeme do seba.
Ach, koľko je tu zábran.
Vo vlastnom vyhnanstve prehrávame
vlastnú nesmrteľnosť.
Prítomnosť nie je prítomnosť
a budúcnosť má plno rečí vo hviezdach.

Vždy si len výkrik odhodený v kosodreví rán,
vždy si len prítomnosť zabudnutá,
vždy si len výstup nenačatých ciest,
kde sa rozpadáva bratstvo
rozpríchnuté za láskavým
rozkradnutým slovom.

Úder. Prečesávanie
nových scén,
krúženie za nedosažným snom.
Sen vypadnutej cesty,
sen vlastného domova,
sen
rozmetaný do svetových strán.

Tak zdvihnúť nohy, ruky, hlavu!
V protézach noci klopeme nové dejiny,
kým láska škrípe v záhyboch jesene.
Ó, čas, čo upíjaš si z udychčaných hviezd,
daj sa nám posunúť,
daj sa nám zastaviť,
daj sa nám posilniť v domovine zvonov —
ó, čas, kým je ešte nádej v obehu.

Do kríža dávame si hnev aj požehnanie
pod voňavým koreňom materinej dúšky,
pod jazykom popraskaných slov,

pod krídlami lupňov zviazaného svitania.
Svedectvo vlastnej trýzne,
ako sa dotknúť tvojej hliny čo len prstami.

O bolest sme sa opreli
a nebolo viac tažko spievať
žalmy rodnej zeme.

Málo a či dosť. Tažkáme zrazeninu krvi.
Aj srdce nezrozumiteľne búcha,
vypadol rytmus a vyrazil nám vlastnú zem.
Nevieme nahmatať pulz
a v usadlinách samoty a mlčania
chystá sa najbolestnejšie rekviem.

Spievanie do vyplášených výčitiek,
kropenie na odchod,
odpustenie osudu, čo nám tu ostal
v blíciacej škvrne spravodlivosti
ako nevyplatený účet
za jeden život prekliaty.

Je čosi vykupujúce a očisťujúce.
Zem praská jarinou a noc zošíva sa
poznačeným spevom.
Na tenulinkom svite mesiac vyhráva.
Durový oheň.
Hviezdy sa zoskupujú podľa uzlov na srdci.

Ku starým stopám sme už viacej nedošli
a kroky nič nám nevyhodia na oči.

Dejiny preberáme v žliabkoch zosúvania.
Sám sebe neujeď, keď vŕzga nenávist,
ešte je čas posúvať sa k svedomiu,
lebo sme všetci zúčastnení na zániku Zeme,
tohto jedinečného sveta,
ktorý má zrkadľový odraz v každom z nás.

Rozbité sklíčka.
Amalgám odvieve nám pamäť.
Ale v každom čriepku si to ty —
Si to ty.

Zadaždená hudba v najodpornejšom rozkroku.

hymnus živých

Nad rozpáleným pásmom všetkých bied
jediná túžiš po pravde.
Nad kolonádou zahlušených planét
ty najcitnejšia v bolesti,
monológ potratených stôp a vydedencov,
piesenka úbohých,
chudôbka pritúlená na poslednom kvietku —
ty do súčtu zúrodneneá,
zakvitnutá
dobrá zem.

Ešte sa zvíja poranené vnútro,
čo zoschýnalo v hlbke koreňov,
ked' noci vystierali poskrúcané ruky
cez vysušené skaliská a púšte,
mestá a dediny,
cez hrudy, pomedzia a srdcia,
kde lemeš nedosiahol sladkú vôňu
dozrievania,
v ktorej sme vytušili spásu,
pritúlenie drienky,
kým zem sa napĺňala
neodvratným osudom.

Čas nestojí.
Hviezdy si našli cestu inú.
Už prší poranená láska do spálených útrob,
blkocie milosť,
i ked' slovo dôvery sa zostarelo
jak zahlušená úzkosť v kročajoch krvi.

Tak divno sa tu žije v porátaných snoch,
tak divno v porátaných slovách mieru.
Nádeje potrhané viažeme si do modra,
ovisnutý šarkan v elektrických drôtoch,
Krvavá osnova,
z ktorej vypotácali sa spomienky.
Posledná pieseň zavrzutá v pántoch
mlčania,
sedem slov na ruženci vymodlených rúk.

Rozkročili sme sa.
Pod piliermi času hučí najvlastnejší osud,
rozsvietené sny,
vyplášnené samoty,
nenačaté chodníky,
v ktorých sme odtláčali svoju tvár
na zatuchnutom siamníku večera.

O bolest sme sa opreli
a hľadali seba samých
a boli sme plní dobrého svetla
a boli sme plní odpustenia
a boli sme plní dedovizne.

nad rumoviskom,
nad troskami,
nad nedovidným horstvom zamoknutých
krížov,
kde hrdinstvá sa potratili v nápisoch,
kde na črepinách samoty vybuchuje
testament
a ponížené svedectvo.
Bratia, ktorí ste nepredali seba,
nezradili zem,
nepredali pravdu za obol!

Krv žije, krv bije, krv sa vzdúva,
mŕtvi — živí, živí — mŕtvi,
večitý obej tragiky —
zubadlá dejín, z ktorých bude erdžať láska
a ľudia v zosúvaní svojho kríža
zabudnú na nenávisť a na bolest.

To vtedy prídu nové deti.
S fakľou mladosti vpochodujú do ulíc
a postŕhajú plagát zúfalosti,
čo rozleptával v očiach hrudku nádeje.

To príde nenápadne raz.

Vy všetci bratia pasiek, hôr a grúňov,
ktorým skalné orly vyklovali smútok,
bratia s kahancami dúhy v štôlňach
kamenných,
bratia s dlátom, kladivom a perom,
bratia začmudených miest a ulíc,
ktorí nosíte v srdciach testament mŕtvych —
rozvíchrení, ktorí ste tu ostali,
ktorí ste nemali mladost a pohľad hviezd,
ktorí ste osud presievali v zásobníku
zápasov —
básnici, sochári a vedci,
odpálte ohňostroje snov!
Nech vyprskáva láska.
Dost bolo vápna, jám a pokropených stien.
Dejiny sú príliš úzko vyklonené k slnku.
Prstami vyhmatajme korene a cesty,
ohne a vetry.
Ponáhľať sa k životu kým je čas!
Nech zvonia ruže v jabloňových úsvitoch,

kde ešte crká čistá piesenka,
ktorá sa nestratila,
ked' vybuchovali kytice zániku.

Bratia, ustavičný pochod v stope človeka —
ktorí ste zem zdvihli k svitaniu,
ktorí ste nevyhnali prastaré slovo lásky,
ktorí ste srdcom vyhrabali slnko z temnoty.
Ó, bratia —
jediná cesta od človeka k človeku,
jediná reťaz všetkých živých na ZEMI.

Od srdca k srdcu,
od nenávisti k odpusteniu,
od uzimenej túžby k túžbam slnečným.

Ó, ľudia všetkých zemí —
kým je ešte čas!

Ján Frátrik : V DOMOVINE ZVONOV
(Triptych II.)

Frontispice je od Martina Bálika
Vyšlo ako príloha jubilejného almanachu
»Z NAŠEJ ŠKOLY«

Vytlačili : Tlačiarenské závody Pravda,
závod Žilina, v máji 1969